

Some like it zot / Certains l'aiment sot: Marcel Pagnol op het Komediefestival

Theatermarathon aan het water

BRUSSEL – Tijdens het Komediefestival *Some like it zot / Certains l'aiment sot* kunt u aan het kanaal naar een opmerkelijk theaterstuk. Het Antwerpse gezelschap De Onderneming maakte een vijf uur durende bewerking van Marcel Pagnols volkse trilogie *Marius, Fanny en César* en speelt die in de openlucht. Ze betrekken het publiek actief in hun spelplezier: de vijf uur theater vliegen om.

■ Michaël Bellon

Het verhaal van Marcel Pagnol is velen wellicht bekend; misschien stond het voor u nog op de verplichte literatuurlijst op de middelbare school. In de haven van Marseille houdt César een bar open. De grote vrachtschepen die uit de haven vertrekken, beheersen de gedachten van zijn zoon Marius. Hij wil weg. Zijn obsessie om ergens anders naartoe te trekken, blijkt groter dan de liefde die hij meent te voelen voor de jonge visverkoopster Fanny. Hij vertrekt voor vijf jaar richting Indië met het schip La Malaisie en laat Fanny daarmee achter in de handen van Honoré Painsse, een vaste klant van César. En niet alleen Fanny laat hij achter, zo blijkt al snel.

In Frankrijk rust een zware traditie op het werk van Pagnol. De theaterdirecteurs daar waren dan ook niet meteen geneigd om een nieuwe bewerking van een handvol Belgen op het programma te zetten. Maar wie het toch deed, was enthousiast. Met hun heldere en directe speelstijl, die de juiste toon zet voor het tragikomische werk van Pagnol, met hun eenvoudige, zelfgebouwde – openluchttheaterje dat voor elke voorstellingreeks

een plaatsje aan het water krijgt, en met de aangename manier waarop ze het publiek bij het spel betrekken (de toeschouwers heffen mee het glas in het café van César, ze krijgen doopsuiker bij de geboorte van César) krijgen een zonnebril opgezet voor

"We spelen het liefst overdag. Dan hoeven we ons niet tot 's avonds in te houden"

de nachtsceën) bleek De Onderneming Pagnol opnieuw uitgevonden te hebben. Ook de pers was telkens enthousiast. Vijf uur theater was nooit zo snel voorbij.

Pagnol bevrijd

Waan Gramser en Kris van Trier zijn twee van de vier vaste leden van De Onderneming. Zij besloten aan het eind van de jaren negentig theater te maken buiten de traditionele theaterinstellingen. Sindsdien doen ze het

in de openlucht en het liefst voor een breed publiek.

Wat vinden zij van een origineel en toegankelijk initiatief als het Komediefestival? "Het is nu nog te vroeg om daar al een antwoorde op te geven," zegt Waan Gramser, "maar wat mij vooral interesseert, is wat voor soort volk erop af zal komen. Het lijkt me fantastisch om mensen uit de buurt van het Kaaitheater samen te brengen met mensen die vaste klant zijn bij het Kaaitheater. Als dat lukt, dan is het een fantastisch idee geweest."

U speelt niet alleen buiten, maar het liefst ook overdag.

Gramser: We zitten in een natuurlijk ritme als we onze energie overdag kunnen besteden in plaats van ons heel de dag te moeten inhouden tot we 's avonds eindelijk kunnen spelen. Het gevolg van het feit dat de voorstellingen overdag geprogrammeerd staan, is ook dat de manier van toneelspelen heel transparant wordt. Je kunt je niet verstoppert achter de coulissen, maar ook niet achter de belichting.

Is iedereen enthousiast over die formule?

Waan Gramser: We moeten toch vaak vechten om ze verkocht te krijgen. Want het blijft natuurlijk veel simpeler om gewoon binnen te spelen – ook voor de programmeerders. Er kruipen toch wat intellectuele arbeiders in onze aanpak te verdiepen. Maar het is niet zo dat we zeggen: "Wij willen buiten spelen," en dan aan een ander vragen om dat te organiseren. Wij investeren er zelf ongelooflijk veel werkuren en financiële middelen in. De spelers, de vrijwilligers, de decormaker, de costumière, de kok; alle negen of tien hebben we een tweede opdracht om die stukken op locatie gespeeld te krijgen.

De Onderneming bouwde voor haar openluchtvoorstellingen een eigen tribune en betrekt ook bij de trilogie *Marius, Fanny, César* op een aangename manier het publiek. Foto's: De Onderneming

Het lijkt een beetje op een rondtrekkend circus.

Gramser: Zeker. Dat stelde ik me vroeger ook voor bij toneelspelen. Ik associeerde het nooit met instituten waarin men aan een bureau vertelde hoeveel voorstellingen je kon spelen en voor welke prijs. De manier waarop wij het nu kunnen doen, sluit aan bij wat volgens mij de rol van theater in de samenleving kan zijn.

Het lag natuurlijk voor de hand dat De Onderneming met Pagnol naar Frankrijk trok.

Gramser: Eigenlijk niet. Want de Fransen stonden er in het begin heel wantrouwig tegenover dat een aantal Vlamingen 'hun' Pagnol aanpakte. Uiteindelijk hebben we het toch kunnen spelen en ervoeren ze het zelfs als een bevrijding van de loodzware traditie die op Pagnol rust.

U speelt zelfs met een Franse vertaling van uw bewerking, in plaats van met een bewerking van de Franse tekst.

Gramser: Dat was aanvankelijk niet de bedoeling. Eerst hadden we die zinnen die wij hadden overgehouden, opnieuw uit de Franse tekst van Pagnol geplukt. Maar zo herkennen we onze voorstelling niet meer.

Weet u nog waarom u in 1999 voor het werk van Marcel Pagnol hebt gekozen?

Gramser: Zoals zo dikwijls gebeurt, kreeg ik het toevallig in handen. Maar wat me erin aansprak, was de mix tussen drama en humor en de geloofwaardigheid van de personages. De mix tussen theater en realisme. En de manier waarop Pagnol naar het publiek toe kan schrijven.

Volgens sommigen speelt Marseille wel vaker een hoofdrol in

het werk van Marcel Pagnol.

Gramser: Marseille speelt bij ons geen rol, maar wel het water, de haven. We spelen de trilogie altijd aan het water. In Le Havre hadden we een prachtige locatie in de afgescheidenheid van de mariniers midden in de haven, maar het is niet altijd zo groots. Soms is het een water met binnenscheepvaart. Als we aan water spelen waar grote schepen voorbijkomen, dan is het dat "andere" waar Marius naar verlangt, wat tot de verbeelding spreekt, en als we aan een klein water spelen, dan ligt de klemtoneel op dat waarvan Marius weg wil.

Over weggaan gesproken. Naar verluidt scheiden binnenkort uw wegen van die van de andere Onderneming-leden Günther Lesage en Ryszard Turbasiak.

Gramser: Tot eind 2005 blijven we nog voorstellingen maken onder één dak en onder één naam, zoals de afgelopen zeven jaar. Maar we dienen geen nieuw subsidiedossier in. Het gezamenlijke artistieke verhaal was te mager om deze structuur in stand te houden. Kris en ik willen verder uitwerken waar we nu mee bezig zijn.

Some like it zot / Certains l'aiment sot, van 29 juni tot en met 15 juli in het Kaaitheater (Saintelettequare 20, 1000 Brussel). Info en reserveren: 02-201.59.59, www.komediefestivaldecomedie.be, info@kaaitheater.be, www.kaaitheater.be. De Onderneming speelt *Marius, Fanny & César*: 1 tot en met 4 juli in het Nederlands, 6 tot en met 9 juli in het Frans, telkens om 18 uur, Akenkaal. Info: www.deonderneming.be